

Työterveyslaitos

Altistumisen selvittäminen ammattikeuhkosairauksien tutkimisessa ja niiden preventiossa

Katri Suuronen, työtoksikologian dos, vanhempi asiantuntija

3.12.2020, Työhön liittyvät keuhkosairaudet- Webinaari

Mitä on altistuminen?

- Altistua= olla kosketuksissa johonkin elimistön ulkopuolisen tekijän kanssa
- Altiste = elimistön ulkopuolinen tekijä/aine, jolla on mahdollisuus päästä elimistöön (hengitysteitse, ihon kautta, suun, silmien kautta)
- Hengitystiealtisteet= hengitysilmassa esiintyvät aineet: kaasut, pölyt, haurut, aerosolit...
- Altistuminen voi johtaa imeytymiseen ja paikallisiin tai systeemisiin vaikutuksiin – tai sitten ei
- Altisteella itsellään täytyy olla soveltuvat toksiset ominaisuudet aiheuttaakseen tietyn epäillyn vaikutuksen
- Muut altisteet (seka-altistuminen) voivat vaikuttaa spesifin altisteen aiheuttamaan vasteeseen

*Ammattitaudin kehittyminen riippuu kaikista näistä:
Altistuminen + relevantit toksiset ominaisuudet + modifioivat tekijät
(muut altisteet, sisäsyntyiset ominaisuudet, jne.)*

Mitä ominaisuuksia hengitystieherkistäjällä tulee olla?

1. Sen täytyy päätyä ilmaan
2. Sen täytyy reagoida elimistön biomolekyylien kanssa

Proteiinit ja niiden rakenneosat

- Ovat IgE –allergeeneja sellaisenaan
- Voivat esiintyä missä vain kasvi- tai eläinperäisessä materiaalissa
- Periaatteessa mikä vain hengitysilmaan päätyvä proteiini voi aiheuttaa hengitystieallergiaa
- Ok, suht iisiä...

Kemikaalit, synteettiset materiaalit

- Eivät yleensä allergeeneja sellaisenaan
- Reaktiivisuus: kemikaalin on muodostettava riittävän pysyvä yhdiste biomolekyylien kanssa, jotta immuunijärjestelmä voi tunnistaa sen
  - 'kovaalenttinen sitoutuminen', esim. isosyanaatit
  - 'metallien koordinaatiosidokset', esim. platinametallit
  - entä muut?
- Harvoin IgE –allergiaa, useimmiten jotain muuta
- Ok, tämä on vähän kinkkisempää...

What is probably not a respiratory sensitizer?

- Chemically inert substances: minerals, asbestos, other insoluble fibres, sand, organic solvents, etc.
- Water-soluble corrosives: strong acids and bases (pH)
- Otherwise toxic/degenerative/ corrosive substances that do not bond with biomolecules: strong oxidizers (peroxides), hydrogen sulphide, (H₂S), chlorine gas, etc.

However, these have other effects:

silicosis, lung cancer, COPD, chemical pneumonia (solvents)..., modifiers in immunological asthma?

Irritant induced asthma, modifiers in immunological asthma?

Irritant induced asthma, modifiers in immunological asthma?

Mitä potilaan työpaikan
hengitysilmassa on?

Mitä keuhkolääkäri voi kysyä potilaalta:

- Mitä teet työkseesi?
- Mistä tehtävistä työpäiväsi koostuu? (esim. päivän kulku kronologisesti)
- Mitä työpaikan ilmassa esiintyy? Onko ilmassa mielestäsi jotain, joka aiheuttaa oireita tai aistinvaraista haittaa?
  - Haiseeko jokin
  - Näkyykö sumua, käryä, pölyä?
- Onko työympäristösi altisteita pohdittu työsuojeluorganisaation ja/tai työterveyshuollon kanssa? Onko tunnistettu erityisiä (hengitystie)riskejä?
- Onko sinulla käytössä hengityksensuojain ja jos on, mitä vastaan se on hankittu ja suojaako se mielestäsi tehokkaasti (vai tulee jotain kenties läpi)?
- Kuka tietää työpaikallasi käytetyistä aineista ja epäpuhtauksista, keneltä voi kysyä lisää? [Työterveyshuollon yhteystieto?](#)

Ammattiastmatutkimuksissa olemme usein kiinnostuneita näistä:

- Hengitysteitä herkistävät proteiini-altisteet
  - Mitkä tahansa kasvi- ja eläinperäiset pölyt, entsyymit
- Hengitysteitä herkistävät kemikaalit
  - Reaktiivisia yhdisteitä, esim. 2-komponenttiset pinnoitteet ja liimat; desinfioivat aineet, hiusvärit jne.
- Hengitysteitä voimakkaasti ärsyttävät aineet
  - Syövyttävät hapot ja emäkset, voimakkaat hapettimet
- Kuitu-altistuminen ja runsas pölyaltistuminen (fibroosi/kertymä/ahtauttavissa sairauksissa)

Minkälaisista ainetietoista on saatavilla?

Kemikaaleista käyttöturvallisuustiedote (KTT)

- Pääasiallinen kemikaalin vaaraominaisuuksia ja turvallista käyttöä kuvaava tietolähde
- Löydyttävä työpaikalta kaikista valmisteista (aineista tai seoksista) jotka on luokiteltu vaarallisiksi tai jotka sisältävät vaarallisia aineosia
- KTT ei ole luottamuksellista tietoa –se on toimitettava pyynnöstä esim. lääkärille
- Hengitystieherkistäjät merkitään Resp Sens 1/ H334
- Ihoherkistäjät merkitään Skin Sens 1/ H317
- Syövyttävät/Voimakkaasti ärsyttävät merkitään Skin Corr 1A tai 1B (H314)
- http://www.ttl.fi/ova/varoituserk_CLP.html#Vaaralausekkeet

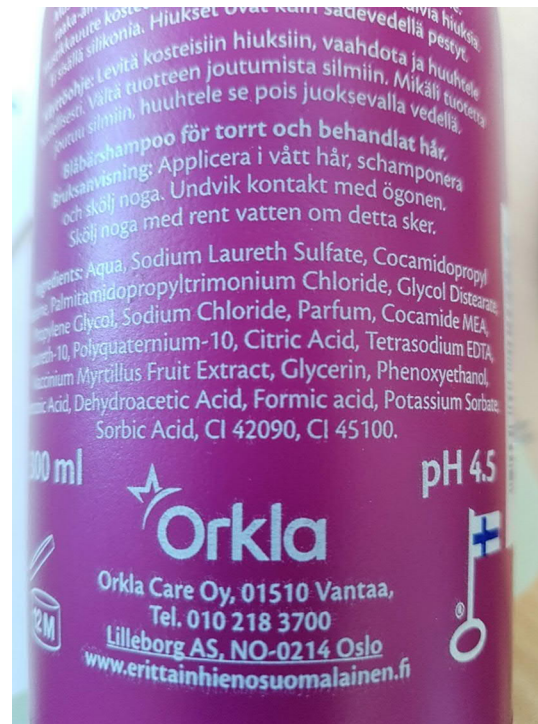
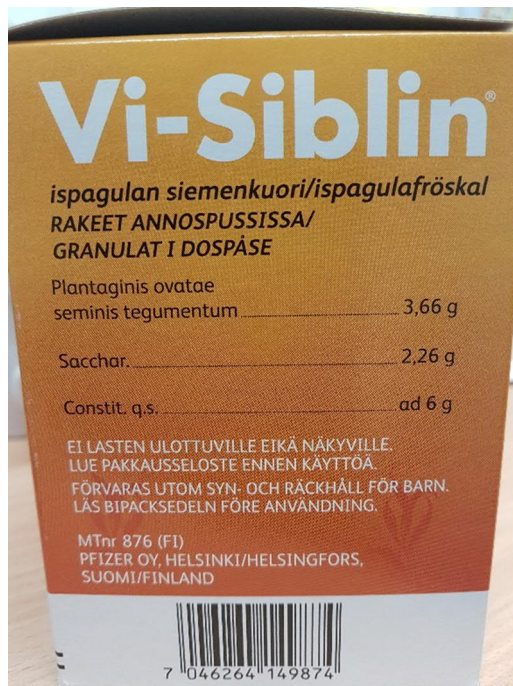

Entä jos KTT:ta ei ole – eli muut kuin kemikaalilainsäädännön alle kuuluvat aineet

- Kosmetiikan, lääkeaineiden ja elintarvikkeiden pakkausmerkinnät
- Rehujen, viljojen, kovien materiaalien ym. tuoteselosteet
- Kemikaalien ja materiaalien osalta selvityspyynnöt valmistajilta ja maahantuojilta

Kosmetiikka, elintarvikkeet, rehut ja lääkkeet

Etiketissä/pakkausselosteessa kerrotaan kaikki aineosat, mutta ei oteta kantaa niiden vaarallisuuteen

Kosmetiikkalainsäädännön mukainen aineosalistus sampoopullossa -aineosat pitoisuusjärjestyksessä
Huom. Hajusteet usein yksilöimättömiä seoksia "parfum"

Elintarvikkepakkauksessa kerrotaan aineosat ja ravintosisältö

Sananen preventiosta

Ammattitaudeista preventioon

- Ammattitautitutkimusten pitäisi käynnistää ehkäiseviä toimia työpaikalla riippumatta siitä, todetaanko lopulta AT:ta vai ei
  - Mitä tietoa työstä saadaan ja on jo kerätty AT-tutkimuksia varten? Puuttuuko jotain oleellista?
  - Onko muita, joilla on samanlaista altistumista?
  - Onko työpaikalla työhygieeninen ongelma?
  - Huom. teollisuudessa paljon töitä, joissa on hengitysteitä rasittavia tekijöitä – nämä pitäisi saada joka tapauksessa hallintaan
  - Seurantojen tarpeen arviointi/uudelleen suuntaus?
  - Miten toimitaan, jos tulee uusia epäilyjä tai on oireilevia – prosessit kunnossa?
- Palaute keuhkolääkäriltä ja/tai diagnosoivalta taholta TTH:lle esim. lausunnon yhteydessä

Yhteenveto

- Altistumisen selvittäminen on olennainen osa ammattitautitutkimuksia
  - AT:n todennäköisyyden/syy-yhteyden arviointi
  - Tutkimusten (esim. allergestien ja altistuskokeiden) suuntaaminen relevantteihin altisteisiin
  - Potilaan jatkoaltistumisen välttäminen, preventiiviset toimet työpaikalla
  - -> luotettavat ja tarkat tiedot altistumisesta ovat ammattitautidiagnoosin edellytys – tämä vaatii aika- ja henkilöresursseja
- Altistumistieto on kokonaisuus, joka koostuu useasta eri osasta
- Keuhkolääkärille on tärkeintä tunnistaa työn mahdollinen osuus taudin synnyssä ja ohjata potilas tarvittaessa jatkotutkimuksiin
- Työterveyshuolto vastaa terveydellisen merkityksen arvioinnista ja sen tulisi tuntea myös työpaikan hengitystiealtisteet
- Keuhkolääkäri: ota tarv. yhteys työterveyshuoltoon tai TL-poliklinikkaan

Työlääketieteen Klinikan palveleva puhelin

- Työterveyshuollon asiantuntijoille suunnattu puhelinpalvelu, kun mietit:
  - Voiko oireiden ja sairauden taustalla olla työhön tai työympäristöön liittyvä tekijä?
  - Miten potilaasi työhön tai työympäristöön liittyvää oireilua tulisi selvittää?
  - Missä potilaasi työhön liittyvät oireet olisi syytä tutkia?
- Työlääketieteen klinikan asiantuntija neuvoo sinua arkena numerossa 030 474 3300 kello 9:00-14:00.

Puh 030 474 3300
Soita klo 9:00-14:00

Työterveyslaitos

Kiitos – kysymyksiä?

ttl.fi

[@tyoterveys](https://twitter.com/tyoterveys)
[@fioh](https://twitter.com/fioh)

[tyoterveyslaitos](https://www.facebook.com/tyoterveyslaitos)

[tyoterveys](https://www.instagram.com/tyoterveys)

[Tyoterveyslaitos](https://www.youtube.com/Tyoterveyslaitos)